

Η έριδα των Κολλύβων κι οι θέσεις των “αντικολλυβάδων”

/ [Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη Δημοσίευση:<http://bitly.com/1foCidd>]

Εξετάζοντας λοιπόν την έριδα περί της δυνατότητας τελέσεως των μνημοσύνων την Κυριακή, μέσα στα γενικά πλαίσια της εποχής και των πνευματικών τάσεών της, ανακαλύπτουμε τα εσωτερικά αίτια και τις προϋποθέσεις που τη δημιούργησαν. Και τότε μας γίνεται σαφές ότι με αυτή την έριδα έχει τεθεί στην ουσία το πρόβλημα του θεολογικού νοήματος της λειτουργικής παραδόσεως της Εκκλησίας. Εδώ πρόκειται για ερώτημα που τίθεται στη συνείδησι κάθε νέας γενιάς: Ποια σχέση υπάρχει μεταξύ του παρελθόντος και του παρόντος, δηλαδή μεταξύ της καθαυτό παραδόσεως της Εκκλησίας και των ιστορικών «ενσαρκώσεων» και μορφών της; Υπάρχει διάστασι μεταξύ της καθαυτό πραγματικότητας και των συμβόλων της, ή υπάρχει κάποια μυστική ενότητα μεταξύ τους και συμμετοχή του συμβόλου στην πραγματικότητα που συμβολίζει;

Οι φιλοκαλικοί Πατέρες, οι λεγόμενοι «Κολλυβάδες» θεωρούσαν ότι ο «κανόνας της Λατρείας» και προσευχής και το «τυπικόν» πρέπει οργανικά να πηγάζουν από τον «κανόνα της πίστεως».

Πάνω σ' αυτό ακριβώς οι αντίπαλοί τους δεν έχουν καμιά αίσθησι, είτε λόγω άγνοιας είτε πάλι λόγω φιλοσοφικών και θρησκευτικών επιδράσεων ξένων στη θεολογική παράδοσι και εμπειρία της καθολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας. Η θεώρησι της Λατρείας ως ξεχωριστής και ανεξάρτητης από το δόγμα της πίστεως είχε πλέον επικρατήσει στα φιλοσοφικά και θρησκευτικά ρεύματα της Δύσεως. Τέτοιο είδος δυϊσμού είχε κηρύξει ο προτεσταντισμός ήδη από την εποχή της εμφανίσεώς του αλλά ακόμα και πριν απ' αυτόν η σχολαστική θεολογία.

Οι πρώτοι απλοϊκοί αντικολλυβάδες ίσως δεν έκαναν το διαχωρισμό αυτό συνειδητά, η αντίληψή τους όμως συμφωνούσε με την εκκοσμικευτική τάσι της εποχής, η οποία είχε τις ρίζες της στο δυτικό θρησκευτικό-φιλοσοφικό δυϊσμό. Αυτοί, χωρίς καμιά εμβάθυνσι στο νόημα του εκκλησιαστικού τυπικού και της Λατρείας εν γένει ήθελαν να τα προσαρμόσουν στις ιστορικές συνθήκες και στις καθημερινές ανάγκες τους. Από το άλλο μέρος υπερασπίζονταν την αραιά θεία Κοινωνία, μολονότι αυτή δεν ήταν ποτέ νόμος για την Εκκλησία αλλά αντίθετα ένα παροδικό γέννημα των ιστορικών συνθηκών και σε καμιά περίπτωση δεν αποτέλεσε καθολική παράδοσι και πράξι της Εκκλησίας. Έτσι, και στα δυο σημεία διαφωνίας τους, το βασικό κριτήριο γι' αυτούς δεν ήταν η καθολική και αμετάβλητη

παράδοσι της Εκκλησίας αλλά ένας επιπόλαιος «συσχηματισμός» προς τον κόσμο και προς τις απαιτήσεις του. Ο φαινομενικός συντηρητισμός στο θέμα της θείας Μεταλήψεως είχε στην πραγματικότητα την ίδια ρίζα με την αλλαγή της τάξεως της ευλογίας των κολλύβων και της τελέσεως των μνημοσύνων. Και στις δυο περιπτώσεις ο χρόνος και οι ανάγκες της ζωής γίνονται κριτήριο των λειτουργικών πράξεων και συμβόλων. Δηλαδή με έναν εξωτερικό τρόπο και χωρίς βάθος αντιμετωπίζεται η ζωή της Εκκλησίας, όπως επίσης και η καθημερινή ζωή του πιστού.

Οι αντικολλυβάδες δεν είχαν συναίσθησι ότι οι αλλαγές πρέπει να γίνονται πάντοτε ανάλογα με το περιεχόμενο της πίστεως και όχι ανάλογα με τις απαιτήσεις του κόσμου. Γι' αυτό αυτό δεν είναι σε θέσι να δώσουν πραγματικό νόημα ούτε στο παρελθόν και στις περιστατικές συνήθειές του ούτε στο παρόν και στις προσαρμογές του. Οι φορείς αυτής της πνευματικής στάσεως νομίζουν ότι με την ανάμειξι τυπικού συντηρητισμού και επιπόλαιων προσαρμογών μπορούν να λύσουν περίπλοκα προβλήματα της κάθε εποχής.

Στη στάσι αυτή των αντικολλυβάδων βρίσκεται εξάλλου ο παντοτινός πειραματισμός της Εκκλησίας. Με την επιθυμία να κερδίζουν το χρόνο χάνουν το εσωτερικό νόημα και το περιεχόμενό του. Τους χαρακτηρίζει στην ουσία μία φυγή και άρνησι της πραγματικής ευθύνης έναντι του παρελθόντος και του παρόντος, όπως και έναντι του μέλλοντος. Μετρούν με το χρόνο την αιωνιότητα αντ' να μεταμορφώνουν το χρόνο και το μεταβλητό με το αιώνιο και το αμετάβλητο.

Από το βιβλίο «Η Φιλοκαλική Αναγέννησι τον XVIII και XIX αί. και οι Πνευματικοί Καρποί της», εκδ. Ιδρύματος Γουλανδρή - Χόρν.

Πηγή: Μηνιαίο περιοδικό Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς, Πειραιϊκή Εκκλησία, έτος 18, αρ. φυλ. 205, Ιούνιος 2009, σελ.16-19